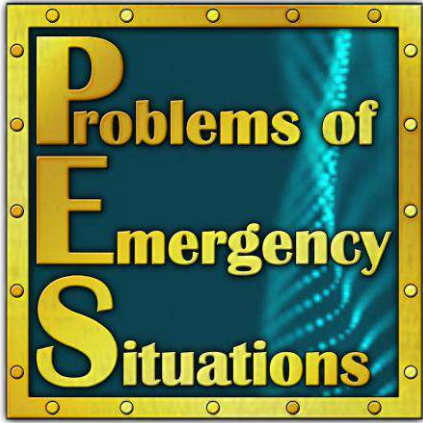

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Міжнародна
науково-практична конференція

Проблеми
надзвичайних
ситуацій

МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЇ

Харків
16 травня 2024 року

Редакційна колегія

РОМАНИЮК Ігор, т. в. о. ректора Національного університету цивільного захисту України (Україна);
ANSZCZAK Marcin, EngD, Academia Pozarnicza (Poland);
CHEN Jenq-Renn, PhD, Distinguishty Professor, Director, National Kaohsiung University of Science and Technology (Taiwan);
DUNCAN Andy, Ukraine Coordinator, International Committee of the Red Cross (Switzerland);
ROTHBACHER Dieter, Managing Director CBRN Protection GmbH (Austria);
ROMANO Luca, Avvocato dell' Atomo (Italy);
SUZUKI Erika, Cofounder, Head of Business Development, Gamma Reality Inc. (GRI) (USA);
SOBOTKOVA Nikola, Nuvia Company (Czech);
TURUTANOV Oleh, PhD, Comenius University (Slovakia);
WOŹNIAK Andrzej, Deputy Head of Department, Defence & Security Systems Sales and Marketing Department MDS (Poland);
ZOLTAN Rajnai, EngD, Professor, Óbuda University (Hungary);
АНДРОНОВ Володимир, доктор технічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, Національний університет цивільного захисту України;
АФНАСЕНКО Костянтин, кандидат технічних наук, доцент, Національний університет цивільного захисту України (Україна);
БАМБУРА Андрій, доктор технічних наук, професор, ДП «Науково-дослідний інститут будівельних конструкцій» (Україна);
ГОЛІНЬКО Василь, доктор технічних наук, професор, НТУ «Дніпровська політехніка» (Україна);
ГОЛОДНОВ Олександр, доктор технічних наук, професор, ТОВ «Стальпроектконструкція ім. В.М. Шимановського» (Україна);
ДАДАШОВ Ільгар, доктор технічних наук, професор, Академія Міністерства надзвичайних ситуацій Азербайджанської Республіки (Баку, Азербайджан);
ДАНЧЕНКО Юлія, доктор технічних наук, професор, Національна академія Національної гвардії України (Україна);
КЛЮЧКА Юрій, доктор технічних наук, старший науковий співробітник, Національний університет цивільного захисту України (Україна);
КОНДРАТЬЄВ Андрій, доктор технічних наук, професор, Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова (Україна);
НІЖНИК Вадим, доктор технічних наук, професор, Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту (Україна);
ОТРОШ Юрій, доктор технічних наук, професор, Національний університет цивільного захисту України (Україна);
ПЕТРУК Василь, доктор технічних наук, професор, Інститут екологічної безпеки та моніторингу довкілля Вінницького національного технічного університету (Україна);
РИБКА Євгеній, доктор технічних наук, професор, Національний університет цивільного захисту України (Україна);
РОМІН Андрій, доктор наук з державного управління, професор, Національний університет цивільного захисту України (Україна);
СУР'ЯНІНОВ Микола, доктор технічних наук, професор, Одеська державна академія будівництва та архітектури (Україна);
ВАСИЛЬЧЕНКО Олексій, кандидат технічних наук, доцент, Національний університет цивільного захисту України (Україна);
МИХАЙЛОВСЬКА Юлія, PhD, Національний університет цивільного захисту України (Україна).

Відповідальний секретар:

РАШКЕВИЧ Ніна, PhD, Національний університет цивільного захисту України (Україна).

Технічні секретарі:

МАЙБОРОДА Роман, Національний університет цивільного захисту України (Україна).

ЩОЛОКОВ Едуард, Національний університет цивільного захисту України (Україна).

Problems of Emergency Situations: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Харків: Національний університет цивільного захисту України, 2024. 365 с.

У збірнику включено матеріали міжнародної науково-практичної конференції «**Problems of Emergency Situations**», яка відбулася на базі Національного університету цивільного захисту України, за такими тематичними напрямками: запобігання надзвичайним ситуаціям; моніторинг та управління у сфері цивільного захисту; реагування на надзвичайні ситуації та ліквідація їх наслідків; хімічні технології та інженерія, радіаційний та хімічний захист; екологічна безпека та охорона праці.

Рекомендовано до друку вченою радою факультету пожежної безпеки (протокол № 9 від 08.04.2024 р.).

ПРОГНОЗУВАННЯ ПАРАМЕТРІВ ПОЖЕЖНОЇ НЕБЕЗПЕКИ АЛКАНІВ НА ПІДСТАВІ МОДЕЛЮВАННЯ КЛАСТЕРНОЇ БУДОВИ ПОЛУМ'Я

Трегубов Д.Г.¹, к.т.н., докторант,

Чиркіна-Харламова М.А.¹, к.т.н.,

Гапон Ю.К.¹, к.т.н., доцент,

Змага Я.В.², к.т.н., доцент

¹*Національний університет цивільного захисту України,*

²*Черкаський інститут пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України*

Знання процесів горіння важливі у кількох областях, що визначає режими технології, описує розвиток пожеж та умови їх гасіння. Процеси горіння описує теплова теорія, а також – пероксидна та ланцюгова щодо окиснення вуглеводнів [1]. Але ці теорії не пояснюють первинний момент ініціювання горіння.

На даний час під час моделювання властивостей речовини надмолекулярну будову не враховують, а застосовують статистичну асоціативну теорію: молекулу замінюють кількома кулями, якими заповнюють матрицю; але модель дискретна та не в змозі описати короткі молекули [2]. Пропонуємо розглянути пероксидні кластери як перший елементарний акт ініціювання горіння. Тоді їх структура та пропорційність з киснем будуть визначати особливості процесу горіння.

Реакції заміщення для ненасичених вуглеводнів мають стадію комплексної сполуки; у насичених – є перерозподіл електронної щільності за довжиною молекули під дією індукційного ефекту метильних груп; міжмолекулярна взаємодія формує квазімезомерний ефект і миттєві ненасичені зв'язки. Для речовин одного класу наявність таких ефектів і валентного кута взаємодії викликає чергування кластеризації: деякі молекули агрегуються кінцевими групами, інші – наступними, що скорочує довжину кластеру $l_{\text{екв}}$ (кратна 2 або меншому коефіцієнту). Тоді лінійна або експоненційна зміна фізико-хімічних параметрів у гомологічному ряду буде пульсаційною. Частина молекули, яка опинилася у боковому положенні відносно каркасу кластеру, на $l_{\text{екв}}$ не впливає, але її враховують у загальній молярній масі. Коливальність суттєва для температур плавлення $t_{\text{пл}}$. Найменшим кластером є димер; $t_{\text{пл}}$ корелює з найбільшою $l_{\text{екв}}$ найменшого кластеру [3].

Аналіз зміни характерних температур н-алканів ($t_{\text{пл}}$, спалаху $t_{\text{сп}}$, кипіння $t_{\text{кип}}$, самоспалахування $t_{\text{сс}}$) та розчинності у воді γ показує, що лише залежність для $t_{\text{кип}}$ не має пульсацій. Опис коливальності $t_{\text{пл}}$ н-алканів враховує гексамерну кластеризацію метану, тримерну етану, димерну лінійну – «парних», димерну укорочену на «1» – «непарних» н-алканів від н-пентану [3]. Така будова метану й етану пояснює завищені $t_{\text{пл}}$ та занижені $t_{\text{сс}}$. Тобто для умов самоспалахування теж передбачається кластерна будова, але вже за допомогою пероксидних містків [4].

Передбачаємо: для рідкого стану н-алканів однакову димерну будову без «укорочень», $l_{\text{екв}}=2n_c$; для твердого – для парних молекул, крім етану, та для пропану – аналогічна будова, для непарних, крім метану та пропану, $l_{\text{екв}} = 2n_c - 1$ [3]; для самоспалахування – до н-нонану $l_{\text{екв}}$ близькі до твердого стану, а надалі – кластеризація посередині ланцюга або глобулізація, що зменшує $l_{\text{екв}}$ [4]; для розчинності у воді до н-октану $l_{\text{екв}}$ близькі до самоспалахування, а надалі –координаційні числа кластерів збільшуються до 9.

Подібність залежностей для $t_{\text{сс}}$ та $f(\gamma)$ передбачає подібність агрегації через молекулу-посередника: пероксидну групу -O-O- або H_2O . Чим більше молекул води агрегує кластер, тим менша розчинність речовини. Агрегація відбувається у двох

перпендикулярних площинах: на кожен не кінцевий атом «С» припадає 4 молекули води. Тоді пропорційність складу горючих сумішей визначає кількість молекул кисню, які може агрегувати кластер горючої речовини (ГР). Пульсації є й в інших параметрів горіння. Для $t_{сп}$ це пов'язано з кластерною будовою і рідкого стану, і повітряної горючої суміші під час запалювання. Можна сформулювати твердження: речовини, які мають кластери однакової довжини з однаковою молярною масою будуть мати однакове значення певного параметру ($t_{пл}$, $t_{сс}$ тощо).

Синхронну інтенсивність зміни мають U_n та $\Delta t_{сп}$ *n*-алканів, схожу – $\gamma_{\Delta f}$; асинхронну – E_{min} та $\Delta \Delta f(\gamma)$, що свідчить про подібність надмолекулярної будови. Але усі ці параметри описують різні процеси та етапи горіння. Тобто пероксидна кластеризація є дуже чутливим процесом до зовнішніх умов та має багато варіантів для реалізації. U_n , $\gamma_{\Delta f}$, $\Delta t_{сп}$ пов'язані з поширенням полум'я з найменшою швидкістю за умов передачі тепла теплопровідністю; U_n визначають для умов повного згоряння, за умов верхньої КМПП є критична нестача, а за $t_{сп}$ – критичний надлишок повітря. Протиколівальна подібність E_{min} з γ є тому, що E_{min} – визначає не поширення горіння, а прогрів найменшого об'єму для формування пероксидного кластеру, подібного до аналогічної структури у водному розчині.

Передбачаємо, що за виникнення горіння усі молекули ГР агрегують усі молекули кисню суміші у суцільну полімероподібну структуру, у якій можна виділити базовий кластер, що визначає її властивості. Для різних умов горіння є певна стехіометрична пероксидна пропорція: 1) для нижньої КМПП – $\beta = 3n_c + 1$ описує мономер, де на кожному карбоні є 2 гідропероксидні групи та пероксидні містки з паралельним та наступним мономером; 2) для верхньої КМПП – $\beta = 0,25n_c + 1$ описує мономер з паралельних алкан-димерів, зв'язаний пероксидними містками з таким паралельним та наступним мономером; 3) для стехіометричної концентрації повного згоряння – $\beta = 1,5n_c + 0,5$ описує мономер з послідовних алкан-димерів, в якому на кожному карбоні є 1 гідропероксидна група та пероксидні містки з паралельним та наступним мономером; 4) для нижньої ДМ – $\beta = 2n_c$ описує молекулу з 2 гідропероксидними групами на кожному карбоні; 5) для верхньої ДМ – $\beta = 1n_c$ описує молекулу, яка зв'язана пероксидними містками з 2 паралельними; 6) для верхньої межі холодного полум'я – суміш пероксидних полімерів лінійних алкан-димерів з $\beta = 0,5$ та пероксидних паралельних димерів з 1 пероксидним містком на кожному карбоні з $\beta = 0,5n_c$ у співвідношенні 95/5 %. Поза концентраційних меж не утворюється суцільних надмолекулярних структур.

Незалежно від числа бокових пероксидних груп, $l_{екв}$ враховує усі каркасні атоми й пероксидні містки. Для $t_{сс}(n_c)$ *n*-алканів: $t_{сс} = 8884,6(10n_{Mcc} - 12)^{-0,621}$, °C, де n_{Mcc} – показник легкості плавлення, $n_{Mcc} = n_{еквCC} M^{0,2}$; $n_{еквCC} - l_{екв}$ пероксидного кластеру під час самоспалахування; M – молярна маса мономеру, г/моль. Формула описує $t_{сс}$ алканів нормальної та ізомерної будови з $R = 0,996$.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тарахно О.В., Трегубов Д.Г., Жернокльов К.В., Коврегін В.В. Основні положення процесу горіння. Харків: НУЦЗ України, 2020. 408 с.
2. Yaxin, A., Karteek, K., Sanket, A. (2018). Development of New Transferable Coarse-Grained Models of Hydrocarbons. *J. Phys. Chem.* 122. 28. 7143–7153.
3. Трегубов Д. й ін. Прогнозування найменших надмолекулярних структур алканів нормальної та ізомерної будови. Проблеми надзвичайних ситуацій. 2022. № 35. С. 63–75. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/15915>.
4. Tregubov, D. et al. (2023). Cluster Mechanism of the Explosive Processes Initiation in the Matter. *Key Engineering Materials.* 952. 131–142.

<i>Глушкова Д.Б., Волчук В.М.</i> Оцінка властивостей деталей, зміцнених детонаційним напиленням, з використанням теорії фракталів	222
<i>Горбачова О.Ю., Буйських Н.В., Мазурчук С.М., Ломага В.В.</i> Щодо зміни властивостей деревини осики та вільхи після ацетилювання	224
<i>Гузій С.Г.</i> Визначення хімічної стійкості затверділих радіоактивних відходів в шлаколузній матриці за допомогою тривалого вилугування	226
<i>Дігтяр С.В., Никифоров В.В., Мальований М.С., Гуглич С.І., Krusir G.</i> Ефективна технологія переробки ціанобактерій	228
<i>Карандашов О.Г., Авраменко В.Л., Підгорна Л.П.</i> Розробка епоксидних склопластиків зі зниженою горючістю	230
<i>Курська Т.М., Григоренко Н.В.</i> Визначення впливу магнію гідрофосфату на реологічні властивості вогнезахисних фарб на алюмосилікатній основі	232
<i>Лесько А.С., Мельниченко А.С., Кулаков О.В., Катунін А.М.</i> Реалізація алгоритму прогнозування інтенсивності сорбції небезпечних газоподібних матеріалів	234
<i>Лисак Н.М., Скородумова О.Б., Чернуха А.А., Кочубей В.В.</i> Дослідження процесів гелеутворення у вогнезахисних композиціях системи золь SiO_2 – фосфатовмісна добавка	236
<i>Лисак Н.М., Скородумова О.Б., Чернуха А.А., Курепін В.М.</i> Вплив добавок H_3PO_4 та фенолу на гелеутворення в кремнеземистих вогнезахисних покриттях для будівельних матеріалів	238
<i>Ляшок Л.В., Тульський Г.Г., Васильченко О.В., Доронін Є.В.</i> Електрохімічне одержання оксидів вольфраму з відходів псевдосплаву карбідного типу WC-Co	240
<i>Мазурчук С.М., Горбачова О.Ю., Буйських Н.В., Матвійчук А.В.</i> Щодо міцності клейового з'єднання в різних умовах експлуатації	242
<i>Москаленко О.А.</i> Особливості структур шлаковмісних портландцементів призначених для відновлення зруйнованих бетонних конструкцій та споруд	244
<i>Піскун І.О., Шишкіна О.О.</i> Шляхи підвищення якості екологічного цементу	246
<i>Погрібний М.А., Реброва О.М., Васильченко О.В., Шевченко С.М., Грицай А.О.</i> Поверхнєве зміцнення виробів криволінійного профілю шляхом гартування з нагрівом СВЧ	247
<i>Попов О.О., Ковач В.О., Яцишин Т.М., Пилипчук Є.В., Яцишин А.В.</i> До питання оцінки ефективності захисту матеріалів від радіаційного випромінювання	249
<i>Пурис В.В., Лебедєв В.В., Черкашина М.К., Соколова А.К.</i> Розробка модифікованого агломерату відходів поліамідів: проблеми регулювання та технологічні особливості одержання	251
<i>Сидоренко В.Л., Пруський А.В., Єременко С.А., Власенко Є.А.</i> Радіаційний захист: оцінка радіаційного ризику з огляду загальних принципів	253
<i>Тараненкова В.В., Шарапов М.М., Миргород О.В., Пирогов О.В.</i> Дослідження потрійних сполук системи $\text{CaO-BaO-Al}_2\text{O}_3$, які можуть використовуватися для отримання глиноземних цементів	255
<i>Трегубов Д.Г., Чиркіна-Харламова М.А., Гапон Ю.К., Змага Я.В.</i> Прогнозування параметрів пожежної небезпеки алканів на підставі моделювання кластерної будови полум'я	257
<i>Трегубов Д.Г., Кірєєв О.О., Слепужніков Є.Д., Борсук О.В., Дадашов І.Ф.</i> Дослідження можливості протікання конденсаційних процесів у фронті полум'я	259
<i>Чиркіна-Харламова М.А., Слепужніков Є.Д.</i> Аналіз ефективності заходів контролю та моніторингу радіаційної безпеки в Україні	261
<i>Цапко Ю.В., Бондаренко О.П., Цапко О.Ю., Суханевич М.В.</i> Деякі аспекти вогнезахисту бетону застосуванням штукатурки	263